

Sygn. akt I ACa 381/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Roman Dziczek

Sędziowie: SA Ewa Kaniok

SO del. Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Katryńska

na rozprawie

rozpoznał sprawę z powództwa Skarbu Państwa - (...)

przeciwko J. D. i S. D.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 10 listopada 2015 r.

sygn. akt XXIV C 329/11

uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska Roman Dziczek Ewa Kaniok

Sygn. akt I ACa 381/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 25 marca 2011 r. Skarb Państwa – (...), reprezentowany przez (...), wniósł o zasądzenie solidarnie od J. D. i S. D. kwoty 2.618.560 złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia następującego po dniu wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Powód wniósł także o zasądzenie solidarnie od pozwanych kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – (...)(obecnie (...)).

Uzasadniając swoje żądanie powód wskazał, że żądana kwota stanowi szacunkową wartość nakładów dokonanych przez Skarb Państwa na nieruchomość położoną przy ul. (...) w W..

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Pozwani zarzucili powodowi brak legitymacji czynnej do występowania w przedmiotowej sprawie. Wskazywali, że wierzytelność o zwrot nakładów na nieruchomość została z dniem 27 maja 1990 r. przejęta przez gminę. Ponadto, pozwani kwestionowali sam fakt istnienia roszczenia. Podnosili, że posiadanie Skarbu Państwa miało charakter posiadania w złej wierze, a nakłady dokonane przez ten podmiot nie stanowiły nakładów koniecznych. Pozwani podnosili również zarzut przedawnienia roszczenia.

Wyrokiem z dnia 10 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i ustalił, że koszty procesu ponosi w całości Skarb Państwa – Minister (...), pozostawiając szczegółowe wyliczenie tych kosztów referendarzowi sądowemu.

Sąd Okręgowy ustalił, że na podstawie umowy sprzedaży z dnia 27 maja 1939 r. M. D. nabyła nieruchomość położoną przy ul. (...) w W., oznaczoną numerem hipotecznym (...). W chwili zakupu nieruchomość była zabudowana budynkiem, składającym się z parteru i dwóch kondygnacji.

Nieruchomość została objęta działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr. 50, poz. 279 z póź. zm). Z dniem 21 listopada 1945 r. przeszła na własność gminy (...) W..

W dniu 18 października 1948 r. M. D. złożyła wniosek o przyznanie prawa własności czasowej do powyższej nieruchomości. Decyzją Prezydium Rady Narodowej (...) W. z dnia 5 czerwca 1951 r. znak (...) – (...) i decyzją uzupełniającą z dnia 11 lipca 1955 r. znak (...) odmówiono wnioskodawczyni przyznania własności czasowej.

M. D. zmarła w dniu 1 października 1970 r.. Zgodnie z postanowieniem Sądu Powiatowego dla (...) W. z dnia 8 marca 1971 r. sygn. akt I Ns II 255/71 spadek po niej nabyli J. D. i S. D. w częściach po 1/2.

W latach 1955 - 1989 r. (...) Biuro (...) przeprowadziło prace budowlane polegające na dobudowaniu dwóch kondygnacji budynku położonego przy ul. (...) w W. oraz inne prace remontowe związane z powyższą nieruchomością.

Decyzją Wojewody (...) z dnia 30 stycznia 1992 r. nr (...) i z dnia 7 maja 1992 r. nr (...) stwierdzono, że nieruchomość, położona przy ul. (...) w W., należąca do terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego, przeszła na własność Gminy W. – P..

W dniu 6 maja 1996 r. J. D. i S. D. złożyli do Samorządowego Kolegium Odwoławczego wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium Rady Narodowej (...) W. z dnia 5 czerwca 1951 r. i decyzji z dnia 11 lipca 1955 r.. W dniu 23 lipca 1996 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze uznało powyższe decyzje za nieważne.

W dniu 23 lutego 2009 r. Prezydent (...) W. decyzją nr (...) ustanowił użytkowanie wieczyste gruntu położonego przy ul. (...) w W. na rzecz J. D. w udziale o, (...) i S. D. w udziale o, (...).

Decyzją Ministra (...) z dnia 23 września 2009 r. unieważniono decyzję Wojewody (...) z dnia 30 stycznia 1992 r. w części dotyczącej budynku z wyłączeniem czterech sprzedanych lokali.

W dniu 1 kwietnia 2010 r. nieruchomość w części 0,8582 została przekazana J. D. i S. D..

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, których autentyczność nie była kwestionowana przez strony. W ocenie Sądu, niewielkie znaczenie dla rozstrzygnięcia miały zeznania świadków przesłuchanych w toku postępowania. Sąd uwzględnił je w zakresie w jakim świadkowie potwierdzili fakt dokonania prac budowlanych i remontowych w budynku przy ul. (...) w W. w latach 1955-1989. Sąd nie dokonał natomiast ustaleń na podstawie opinii biegłego A. Z., gdyż dotyczyła ona okoliczności, które ostatecznie nie były istotne. Z tych samych przyczyn Sąd I instancji oddalił wnioski dowodowe pozwanych.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie z uwagi na brak legitymacji czynnej po stronie Skarbu Państwa, argumentując, że

powód dochodził zwrotu wartości nakładów dokonanych w latach 1955-1989 na budynek położony przy ul. (...) w W., stanowiący obecnie własność pozwanych. Uprawnienie to wywodził z faktu, iż nakłady na wskazaną wyżej nieruchomość zostały dokonane przez (...) Biuro (...), którego następcą prawnym było przedsiębiorstwo państwowe (...), a którego mienie zgodnie z art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 2001 r. nr 112, poz. 981 ze zm.) przejął z dniem wykreślenia z rejestru, tj. 30 września 2008 r., Skarb Państwa

– Minister (...). Pozwani podnosili natomiast, że wierzytelność o zwrot nakładów dokonanych przez Skarb Państwa przeszła na gminę z dniem 27 maja 1990 r. stosownie do treści art. 36 § 2 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 14, poz. 130).

Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę prawną roszczenia stanowi art. 226 k.c.. Zgodnie z tym przepisem samoistny posiadacz w dobrej wierze może żądać zwrotu nakładów koniecznych o tyle, o ile nie mają pokrycia w korzyściach, które uzyskał z rzeczy. Zwrotu innych nakładów może żądać o tyle, o ile zwiększają wartość rzeczy w chwili jej wydania właścicielowi. Jednakże gdy nakłady zostały dokonane po chwili, w której samoistny posiadacz w dobrej wierze dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy, może on żądać zwrotu jedynie nakładów koniecznych (§ 1). Samoistny posiadacz w złej wierze może żądać jedynie zwrotu nakładów koniecznych, i to tylko o tyle, o ile właściciel wzbogaciłby się bezpodstawnie jego kosztem (§ 2).

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż posiadanie samoistne jest stanem faktycznym, a nie prawnym, który polega na tym, że dany podmiot zachowuje się w stosunku do rzeczy jak jej właściciel, przy czym w sprawie bezsporny był fakt, że od dnia 11 lipca 1955 r. (data wydania decyzji uzupełniającej o odmowie przyznania M. D. prawa własności czasowej) funkcje właścicielskie w stosunku do przedmiotowej nieruchomości wykonywał Skarb Państwa, co było wynikiem zmian stanu prawnego polegającego na wejściu w życie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr. 50, poz. 279 ze zm.). W świetle jego uregulowań nieruchomość przeszła na własność gminy (...) W. z dniem 21 listopada 1945 r. a decyzją Prezydium Rady Narodowej (...) W. z dnia 5 czerwca 1951 r. oraz uzupełniającą decyzją tego organu z dnia 11 lipca 1955 r. odmówiono dotychczasowej właścicielce nieruchomości przyznania powyższego prawa. W związku z tym przyjmowano, że stosownie do ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. Nr 14, poz. 130), która likwidowała samorząd terytorialny, z dniem 11 lipca 1955 r. nieruchomość przeszła na własność Skarbu Państwa. Z kolei z dniem 27 maja 1990 r. stosownie do art. 5 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych nieruchomość, nieruchomość stała się mieniem komunalnym. Ostatnia z wymienionych okoliczności została stwierdzona orzeczeniem Wojewody (...) z dnia 30 stycznia 1992r. nr (...).

Ponieważ wyżej powołane decyzje Prezydium Rady Narodowej (...) W. zostały unieważnione decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z dnia 23 lipca 1996 r., zaś decyzja Wojewody (...) z dnia 30 stycznia 1992 r. została unieważniona decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 września 2009 r. nr 692. oznacza to, że Skarb Państwa nie był w latach 1955-1990 właścicielem nieruchomości, gdyż decyzje, z których wywodzono jego uprawnienia zostały wyeliminowane z obrotu prawnego ze skutkiem *ex tunc*. Skarb Państwa był zatem samoistnym posiadaczem przedmiotowej nieruchomości. Mając na względzie obowiązującą wówczas zasadę jednolitej własności państwowej, Skarb Państwa przed dniem 27 maja 1990 r. wykonywał swoje władztwo nad mieniem za pośrednictwem terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego, który faktycznie władał rzeczą jak jej właściciel. Nie kwestionując, że prace budowlane polegające na dobudowie dwóch kondygnacji do budynku położonego przy ul. (...) przeprowadziło (...) Biuro (...), Sąd Okręgowy stwierdził, że powyższy podmiot był jedynie wykonawcą robót lub ich fundatorem, gdyż posiadaczem samoistnym rzeczy w tym czasie była inna jednostka, zaś roszczenie o zwrot nakładów powstaje po stronie podmiotu, który sprawuje w danym czasie faktyczne władztwo nad rzeczą tak jak jej właściciel.

W związku z powyższym wierzytelność o zwrot nakładów dokonanych na przedmiotową nieruchomość powstała po stronie Skarbu Państwa i była związana z działalnością terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego, zaś z dniem 27 maja 1990 r. tj. z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 14, poz. 130) wierzytelność ta przeszła na własność gminy.

Sąd Okręgowy zwrócił przy tym uwagę, że roszczenie o zwrot nakładów nie powstaje z chwilą zwrotu rzeczy, ale z chwilą ich dokonania, gdyż moment zwrotu rzeczy ma znaczenie jedynie dla wymagalności roszczenia. Podzielił jednocześnie powszechnie przyjmowany pogląd, iż roszczenie o zwrot nakładów ma charakter obligacyjny (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 marca 1997 r. sygn. akt II CKN 57/96).

Sąd Okręgowy przytaczając treść art. 36 wskazanej ustawy zaznaczył, że w niniejszej sprawie nie zachodzi żaden z wypadków określonych w art. 36 ust. 3, który skutkowałby przejęciem wskazanej wierzytelności przez Skarb Państwa. Podniósł, że nie ma znaczenia dla kwestii legitymacji czynnej powoda okoliczność, że nieruchomości nigdy nie przeszła na własność gminy wobec faktu, że decyzja Wojewody (...) z dnia 30 stycznia 1992 r. została unieważniona. Zdaniem Sądu Okręgowego podstawa prawna przejęcia przez gminę nieruchomości przy ul. (...) w W. była inna niż podstawa prawna przejęcia przez gminę wierzytelności związanej z dokonanymi nakładami na rzecz. Decyzja Wojewody (...) z dnia 30 stycznia 1992 r. o stwierdzeniu przejęcia nieruchomości na własność gminy została wydana w oparciu o art. 5 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 14, poz. 130). Z kolei przejście wierzytelności na gminę wynikało z art. 36 ust. 1 tej ustawy. Decyzja Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 września 2009 r. unieważniająca decyzję z dnia 30 stycznia 1992 r. dotyczyła jedynie kwestii przejścia na Gminę D. – P. prawa własności nieruchomości w części dotyczącej budynku z wyłączeniem 4 lokali sprzedanych. Nie miała jednak znaczenia dla nabycia przez właściwą gminę wierzytelności należących do terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego. Sąd Okręgowy nie znalazł też podstaw do uznania, że Skarb Państwa po dniu 27 maja 1990 r. nabył od gminy wierzytelność z tytułu nakładów dokonanych na nieruchomości pozwanych.

W świetle przedstawionych wyżej argumentów, Sąd I instancji uznał, że Skarb Państwa nie ma legitymacji czynnej do występowania w przedmiotowej sprawie. Nie przysługuje mu bowiem roszczenie, którego zasadność jest badana w tym postępowaniu. W związku z powyższym analiza pozostałych kwestii podnoszonych przez strony (dobrej lub złej wiary posiadacza, charakteru dokonanych nakładów oraz ich wartości) stała się bezcelowa, natomiast dokonane ustalenia były wystarczające dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.

Mając na uwadze, że powód przegrał proces, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 98 k.p.c., ustalił że Skarb Państwa – Minister (...)ponosi wszystkie koszty postępowania, których szczegółowe wyliczenie pozostawił referendarzowi sądowemu stosownie do treści art. 108 § 1 k.p.c..

Apelację od wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości i zarzucając:

I. naruszenie prawa materialnego, tj.:

a) art. 226 § 1 k.c. przez błędną wykładnię;

b) art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych przez niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że Skarbowi Państwa nie przysługuje legitymacja czynna do wystąpienia z żądaniem o zwrot dokonanych nakładów, gdyż roszczenia te na mocy art. 36 ust. 1 ww. ustawy z dniem 27 maja 1990 r. przeszły na gminę jako wierzytelności terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego, podczas gdy roszczenia o zwrot nakładów powstały dopiero z chwilą wydania rzeczy, tj. z dniem 1 kwietnia 2010 r..

c) art. 226 § 1 k.c. oraz art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych w zw. z art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 112, poz. 981 ze zm.) przez niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że Skarbowi Państwa nie przysługuje legitymacja czynna do wystąpienia z żądaniem o zwrot dokonanych nakładów, gdyż roszczenia te na mocy art. 36 ust. 1 ww. ustawy przeszły na gminę jako wierzytelności terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego w sytuacji, gdy wierzytelności te wchodziły w skład mienia przedsiębiorstwa państwowego w rozumieniu art. 49 ust. 1 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, a więc były wierzytelnościami przedsiębiorstwa państwowego a nie terenowego organu administracji państwowej;

d) art. 226 § 1 k.c. oraz art. 36 ust. 1 i 3 pkt 3 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191 ze zm.) przez niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że Skarbowi Państwa nie przysługuje legitymacja czynna do wystąpienia z

żądaniem o zwrot dokonanych nakładów, gdyż roszczenia te na mocy art. 36 ust. 1 ww. ustawy przeszły na gminę jako wierzytelności terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego, podczas gdy wierzytelności te wynikały z prawomocnej (ostatecznej) decyzji administracyjnej wydanej przed dniem 27 maja 1990 r. w rozumieniu art. 36 ust. 3 pkt 3 tej ustawy.

II. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 67 § 2 k.p.c. polegające na oznaczeniu niewłaściwej jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa po stronie powodowej.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie wyroku w całości wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie dotyczące orzeczenia o kosztach za instancję odwoławczą, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa - (...) kosztów postępowania za I instancję według norm przepisanych. Powód wniósł nadto o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa - (...) według norm przepisanych. Na rozprawie w dniu 18 maja 2017r. powód wniósł w pierwszej kolejności o wydanie wyroku reformatoryjnego ewentualnie o uchylenie wyroku do ponownego rozpoznania.

Pozwani domagali się oddalenia apelacji w całości i zasądzenia kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest uzasadniona, a jako że oddalenie powództwa nastąpiło ze względu na wskazany przez Sąd Okręgowy, a nie podzielany przez Sąd Apelacyjny, pogląd o braku legitymacji procesowej po stronie Skarbu Państwa, wyrok podlegał uchyleniu wobec nierozpoznania istoty sprawy.

Same ustalenia faktyczne, ani też ocena dowodów przeprowadzona przez Sąd pierwszej instancji nie były przedmiotem zarzutów apelacyjnych, a zatem ustalenia te należy uznać za prawidłowe i wiążące, stanowiące podstawę rozstrzygnięcia.

Skarżący swoją apelację oparł natomiast o zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego i pomimo, iż Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska Sądu Okręgowego co do braku legitymacji procesowej po stronie Skarbu Państwa, to jednak nie wszystkie zarzuty zaprezentowane w uzasadnieniu apelacji uznaje za trafne.

Po pierwsze, nie można zgodzić się z poglądem skarżącego, że roszczenia o zwrot nakładów na nieruchomości powstały dopiero z chwilą wydania rzeczy co nastąpiło w dniu 1 kwietnia 2010. To błędne stanowisko skarżącego wynika z utożsamiania daty powstania roszczenia o nakłady z datą jego wymagalności.

Słusznie zaś wskazał Sąd Okręgowy, że roszczenie o zwrot nakładów powstaje z chwilą ich dokonania, natomiast wymagalne staje się ono dopiero w momencie zwrotu rzeczy zgodnie z art. 226 k.c.. Ponadto, gdyby przyjąć jednak pogląd skarżącego co do daty powstania tego rodzaju roszczeń, to należałoby dojść do wniosku, że dochodzone obecnie roszczenie nie mogło wchodzić w skład mienia przedsiębiorstwa państwowego, skoro powstało ono już po likwidacji przedsiębiorstwa, co miało miejsce z dniem jego wykreślenia z rejestru tj. 30 września 2008r..

Bez wątpienia podstawą prawną roszczenia o zwrot nakładów był wskazany przez Sąd Okręgowy art. 226 k.c., który reguluje kwestie rozliczenia nakładów pomiędzy nieposiadającym właścicielem rzeczy, a jej samoistnym posiadaczem, któremu nie służy do niej tytuł prawny, a którym niewątpliwie w latach 1955- 1989 był Skarb Państwa, wobec obowiązującej zasady jednolitego funduszu własności państwowej. Wyeliminowanie z obrotu prawnego ostatecznych decyzji administracyjnych nastąpiło bowiem niewątpliwie ze skutkiem ex tunc, od chwili ich wydania. Dotyczy to zarówno decyzji Prezydium Rady Narodowej z dnia 5 czerwca 1951r. i z dnia 11 lipca 1955r. o odmowie przyznania własności czasowej, jak też decyzji Wojewody (...) z dnia 30 stycznia 1992r. i z 7 maja 1992r. stwierdzającej przejście prawa własności nieruchomości na rzecz Gminy W.-P. (jej komunalizację) z dniem 27 maja 1990r.. Skutkiem tego jest wniosek, iż własność nieruchomości budynkowej położonej przy ul. (...) w W., stanowiącej wszakże odrębny

od gruntu przedmiot prawa własności, od chwili jej nabycia przez M. D., nie przeszła nigdy na własność innych podmiotów, aniżeli pierwotna właścicielka i jej spadkobiercy. Dotyczy to zarówno gminy (...) W., mimo wejścia w życie dekretu z dnia 26 października 1945r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy, Skarbu Państwa, mimo wejścia w życie ustawy z 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, jak i gminy W. – P., mimo wejścia w życie ustawy z dnia 10 maja 1990r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych. Istotnie więc to Skarbowi Państwa jako posiadaczowi nieruchomości, przysługiwało roszczenie o zwrot nakładów, które ma charakter obligacyjny, a więc przysługuje temu kto nakłady poczynił, przeciwko temu, kto uzyskał korzyść wynikającą ze wzrostu wartości rzeczy na skutek ich dokonania. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 marca 1997r. (II CKN 57/96, podobnie w wyroku z 5.12.1997r I CKN 558/97, II CKN 561/98) roszczenia rozliczeniowe mają charakter obligacyjny czyli nie podążają za rzeczą, a zatem przejście własności na inny podmiot nie powoduje zmiany dłużnika. Jako roszczenie obligacyjne może ono być kierowane tylko przeciwko właścicielowi, który odebrał rzecz z nakładami. W razie natomiast jej zbycia, nabywcy nie łączy z byłym posiadaczem żaden stosunek zobowiązaniowy, chyba że co innego wynika z umowy między zbywcą i nabywcą.

Za nietrafny należy jednak uznać pogląd skarżącego, iż w niniejszej sprawie znajdzie zastosowanie art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (t.j. Dz.U. 2002.112.981 ze zm.).

Co prawda rzeczywiście, jak wykazało postępowanie dowodowe, nakłady w postaci rozbudowy budynku o dwie kondygnacje zostały sfinansowane przez przedsiębiorstwo (...) w latach 1955-1989, to jednak nie podważa to prawidłowego ustalenia Sądu Okręgowego, iż posiadaczem nieruchomości mógł być wyłącznie Skarb Państwa, działający przez terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego, nie zaś przez przedsiębiorstwo państwowe, skoro budynek nie wszedł w skład tego przedsiębiorstwa, nie był związany z przedmiotem jego działalności, nie był też zarządzany przez to przedsiębiorstwo. W istocie zaś rozbudowa (nakłady) została przeprowadzona już po objęciu nieruchomości w posiadanie przez Skarb Państwa, a w sprawie istotny z punktu widzenia posiadania nieruchomości był cel jej przejęcia. Nie budzi wątpliwości, że był to cel publiczny związany z gospodarką mieszkaniową, a budynek został oddany w zarząd Zarządu (...), co potwierdza posiłkowo treść decyzji komunalizacyjnej (k. 119), wskazując, że nieruchomość należała do terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego.

W konsekwencji o przejęciu mienia przedsiębiorstwa państwowego w rozumieniu art. 49 ust. 1 ustawy z 25 września 1981r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. 2001.122.981 ze zm.) można by mówić dopiero w sytuacji, gdyby rzeczywiście chodziło o mienie tego przedsiębiorstwa, tymczasem materiał dowodowy nie był wystarczający do dokonania tego rodzaju ustaleń, zaś sam protokół zdawczo- odbiorczy przekazania mienia pozostałego po upadłości przedsiębiorstwa państwowego z dnia 6 lipca 2010r. (k. 49), nie może przesądzać o tym, co w skład tego mienia wchodziło. Dodatkowym argumentem na tym tle jest też pierwotne brzmienie art. 117 k.c., zgodnie z którym roszczenia pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej wygasły po upływie 1 roku, co nabiera znaczenia w rozliczeniach pomiędzy podmiotem finansującym a podmiotem posiadającym. Brak dochodzenia tych roszczeń, bezsporny w okolicznościach niniejszej sprawy powoduje, że roszczenia z tytułu rozliczeń między jednostkami Skarbu Państwa wygasły i podmiot ewentualnie uprawniony nie mógł już skutecznie domagać się tego rodzaju rozliczeń.

Z powyższych względów powoływany przez skarżącego art. 49 ust. 1 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych nie mógł mieć zastosowania w niniejszej sprawie.

Zasadnicze znaczenie miało więc ustalenie, czy możliwe było odwołanie się do treści art. 36 ustęp 1 czy też ustęp 3 pkt. 3 ustawy -Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym z 10.05.1990r. Dz.U.1990.32.191 ze zm.). Ustęp 1 powołanego przepisu stanowi samodzielną podstawę przejęcia zobowiązań i wierzytelności przysługujących w dacie jej wejścia w życie Skarbowi Państwa przez gminę (komunalizację wierzytelności), natomiast podstawę uwłaszczenia gminy na nieruchomościach Skarbu Państwa stanowi art. 5 powołanej ustawy.

Nie budzi wątpliwości, że budynek, na który zostały poczynione nakłady przez Skarb Państwa nie stanowił własności Skarbu Państwa, nie mógł być więc także przedmiotem skutecznej komunalizacji w rozumieniu art. 5 ustawy. Kwestia przysługiwania Skarbowi Państwa roszczenia o zwrot nakładów została jednak w sposób jednoznaczny rozstrzygnięta w treści decyzji nr (...) **wydanej przez** Prezydenta (...) W. o oddaniu gruntu w użytkowanie **wieczyste z dnia 23 lutego 2009 r. oraz potwierdzona w treści umowy o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste pozwanym J. D. i S. D.. Punkt ... decyzji stanowi, że Analogiczny zapis znalazł się też w umowie w § . – dopisać na podstawie akt sprawy**

I jakkolwiek brak podstaw do przyjęcia, że stwierdzenie nieważności decyzji komunalizacyjnej rzutuje bezpośrednio na nabycie wierzytelności na podstawie art. 36 ust 1. Ustawy, to jednak nie można pominąć okoliczności, że w tym przypadku, źródłem wierzytelności o zwrot nakładów, w szerokim znaczeniu, jest wadliwa decyzja administracyjna o odmowie przyznania własności czasowej, bowiem powstanie tej wierzytelności jest skutkiem wydania decyzji administracyjnej, skoro gdyby nie zaistniała ona w przestrzeni prawnej, to w ogóle nie doszłoby do rozbudowy. I pomimo, iż w rozumieniu art. 226 k.c. chodzi o czynność faktyczną w postaci dokonania nakładów na rzecz przy braku tytułu prawnego posiadacza, to jednak nie można abstrahować od okoliczności faktycznych związanych z zaistnieniem decyzji administracyjnej w pewnym okresie czasu, co rzutuje chociażby na kwestię oceny dobrej lub złej wiary posiadacza w dacie dokonywania nakładów. Związek poczynienia nakładów na nieruchomości budynkową z wydaniem decyzji administracyjnej jest więc oczywisty, a gdyby nie orzeczenie o nieważności decyzji nie byłoby mowy o zastosowaniu art. 226 k.c. jako podstawy prawnej roszczeń posiadacza, który czynił nakłady na nieruchomość, co do której w późniejszym czasie okazało się, że nie stanowiła jego własności. W tym więc kontekście należy jednak odwołać się do art. 36 ust. 3 pkt. 3 ustawy przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym, który stanowi, że Skarb Państwa przejmuje zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego i stopnia wojewódzkiego wynikające z prawomocnych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych wydanych przed dniem 27 maja 1990 r. oraz zobowiązania i wierzytelności powstałe w związku z wykonaniem tych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych. Taka szersza koncepcja zastosowania tego przepisu jest uzasadniona ratio legis przepisów regulujących kwestie komunalizacji mienia państwowego, które w założeniu miały stanowić podstawę wyposażenia gmin w mienie, zapewniając tym podstawowym jednostkom samorządu terytorialnego możliwość realizacji powierzonych im zadań własnych i zleconych. W sytuacji zaś, gdy z komunalizacją, która następowała przecież z mocy prawa z dniem wejścia w życie ustawy (decyzja administracyjna miała bowiem charakter deklaratoryjny), nie wiązało się jednak przejście mienia Skarbu Państwa, trudno znaleźć uzasadnienie dla poglądu o przejściu przez gminę samych tylko wierzytelności o zwrot nakładów poczynionych uprzednio przez Skarb Państwa z odwołaniem się do art. 36 ust. 1 przepisów wprowadzających ustawę o samorządzie terytorialnym. Biorąc pod uwagę, że orzecznictwo sądowe prezentuje jednolity pogląd co do tego, że ust. 3 art. 36 wyłącza sukcesję gmin w odniesieniu do zobowiązań wynikających z wydania wadliwych decyzji administracyjnych o jakich mowa w art. 36 ust. 3 ustawy z 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych, a tym samym, że określa on legitymację bierną Skarbu Państwa w sprawie o naprawienie szkody spowodowanej wydaniem wadliwej decyzji administracyjnej przed dniem 27 maja 1990 r. także wtedy, gdy wadliwość ta została stwierdzona po tej dacie (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7.12.2006 r., III CZP 99/06 OSNC 2007, Nr 6, poz. 79, wyrok z dnia 25.01.2007 r., V CSK 425/06, wyrok z dnia 8.02.2008 r., I CSK 281/06 (niepubl.), wyrok z dnia 17.03.2010r. II CSK 519/09 Lex nr 570132, wyrok z 23.10.2008r. V CSK 150/08 Lex nr 479333, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29.01.2013 r. VI ACa 964/11 LEX nr 1344325, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 stycznia 2014 r. I ACa 416/13 LEX nr 1428055, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 listopada 2013 r. V ACa 682/13 LEX nr 1444729), to w ocenie Sądu Apelacyjnego, ratio legis powołanego przepisu przemawia za przyjęciem, że w przypadku następczego stwierdzenia wadliwości decyzji administracyjnej nie tylko odpowiedzialność za jej wydanie, a więc wynikające stąd zobowiązanie do naprawienia szkody lecz także wierzytelności z tytułu nakładów poczynionych w związku z wydaniem takich wadliwych decyzji, pozostawały przy Skarbie Państwa, jako podmiocie legitymowanym do ich dochodzenia w stosunku do właściciela. Dla przyjęcia tego poglądu bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność, czy właściciel skorzysta z przysługujących mu roszczeń wzajemnych, i czy roszczenia takie służą mu w danym przypadku, bowiem chodzi o rozstrzygnięcie

zasady, która powinna być jednakowa niezależnie od tego, czy Skarb Państwa znajduje się w pozycji wierzyciela czy też dłużnika. Roszczenie o zwrot nakładów poczynionych przez Skarb Państwa w latach 1955-1989 w związku z wydaniem decyzji administracyjnych z 5 czerwca 1951r. i 11 lipca 1955r. wynika więc z wydania decyzji, o których mowa w art. 36 ust. 3 pkt. 3 ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U.1990.32.191 ze zm.).

Reasumując, przyjęcie iż Skarbowi Państwa służy legitymacja czynna do dochodzenia roszczeń objętych wniesionym w niniejszej sprawie powództwem powoduje, że zaskarżony wyrok podlega uchyleniu z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy. Oddalenie powództwa wynikało bowiem wyłącznie z uznania, iż po stronie powoda brak jest legitymacji czynnej, a zatem żadne inne okoliczności związane z oceną zasadności roszczenia i zgłoszonymi przez pozwanych zarzutami nie zostały poddane ocenie przez Sąd Okręgowy. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Okręgowy winien ocenić całokształt materiału dowodowego pod kątem oceny roszczenia na gruncie art. 226 k.c., pozostałych zgłoszonych przez pozwanych zarzutów, jak też rozważyć kwestie związane z ustaleniem właściwego statio fisci po stronie Skarbu Państwa.

Wobec podniesionych wyżej okoliczności wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. .

. Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska Roman Dziczek Ewa Kaniok